

A Leonardo-rejtvény

2009 július 20. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

A budapesti lovas szobor: egy Leonardo da Vinci-rejtvény címmel nyílt meg júliusban a Washingtoni Nemzeti Galériában az a kamaratárlat, amely új alapokra helyezheti a Szépm?vészeti Múzeum féltett kincsének nemzetközi megítélését.

Az idén New Yorkban és Washingtonban zajló Extremely Hungary cím? magyar kulturális évad része A budapesti lovas szobor: egy Leonardo da Vinci-rejtvény cím? kiállítás, amely azért jöhetett létre, mert az amerikai múzeum az elmúlt hónapokban tudományos anyagvizsgálatnak vetette alá a hazai szakirodalomban Leonardónak tulajdonított, ám sokak által vitatott szerz?ség? bronzszobrot. Közel száz éve folyik már a vita, amióta Meller Simon, a Szépm?vészeti Múzeum szoborosztályának egykori vezet?je német kollégákkal való konzultációk nyomán 1916-ban beigazolódni látta sejtését, hogy a szobrocska egy Leonardo da Vinci által tervezett - de meg nem valósult - emlékm?höz készült modell.

Az eltér? vélekedések mindeddig csak stíluskritikai alapon fogalmazódhattak meg; egzaktabbnak tekinthet? analízisre most el?ször került sor. "A legkorszer?bb technikai módszerek elég nagy pontossággal meg tudják határozni egy bronzöntvény korát és származási helyét - mondja Baán László, a Szépm?vészeti Múzeum f?igazgatója -, és mi fontosnak tartottuk, hogy ez a vizsgálat ne hazai körülmények között történjék, nehogy az elfogultság árnyéka vetülhessen az eredményre."

Elutasított gy?jtemény

Leonardo alakja fél évezred óta tartja izgalomban a közvéleményt, és szinte minden, ami az életére és a m?vészetére vonatkozik, különös érdekl?désre tarthat számot. A tudományosan igazolt ismeretek mellett se szeri, se száma a misztikus teóriáknak, amelyek olykor a Szent Grál legendájával vagy éppen a torinói lepellel hozzák kapcsolatba a reneszánsz legnagyobb alkotóját.

A Szépm?vészeti Múzeum tulajdonában lév? ló és lovasa, ha nem szolgál is effajta, kétes érték? szenzációval, meglehet?sen különös történetet tudhat magáénak. Nem más hozta ugyanis Magyarországra, mint Ferenczy István, kiben újkori szobrászm?vészetünk els? és egyik legnagyobb mesterét tiszteljük. A fiatal Ferenczy a XIX. század elején azért utazott olasz földre, hogy a nagy hír? Canova, majd Thorvaldsen m?helyében tanulja a mesterséget. Nyolcéves római tartózkodása alatt nemcsak f?m?vét, a Graphidiont - azaz a szépm?vészetek kezdetét szimbolizáló, a tengerparti fövenybe kedvese arcát rajzoló pásztorlányka szobrát - alkotta meg, de jelent?s kisplasztikai gy?jteményre is szert tett. Hazatérve a közel száz darabot számláló, antik görög és rómainak vélt gy?jteményét 3000 aranykorona fejében ajánlotta fel a nem sokkal korábban alapított Magyar Nemzeti Múzeumnak, ám elutasították.

Befalazva

A megkeseredett Ferenczy, aki élete végén úgy érezte, sem m?vészetét, sem gy?jteményét nem értékelik kell?en, úgy döntött, hogy lajstromba szedve, lezárt ládában hagyja örököseire a római kincseket, azzal a szigorú feltétellel, hogy csak halála után ötven esztend?vel törhet? fel a zárat ?rz? pecsét. A végrendeletet a fóti kör nagynev? tagjai, köztük Bajza József, Fáy András, Toldy Ferenc és Vörösmarty Mihály tanúsították.

A ládát ekként csak 1906-ban nyitották ki az örökösök. Egyikük, a jeles építész - s így a m?vészettörténetben jártas - Sándy Gyula nyomban látta, hogy dönt? többségükben nem antik, hanem a reneszánsz és a barokk korból származó m?kincsek kerültek el?, de a tárgyak pontos meghatározását barátjára, Meller Simonra bízta. A Ferenczy-féle lista azonban néhány tétellel b?vebb volt, mint a láda tartalma. Sándy ezért az örökhagyó szobrász rimaszombati házát átkutatva egy titkos fülkében befalazva megtalálta a hiányzó darabok többségét, köztük azt a kis bronzlovast is, amely a ládában ?rzött ágaskodó ló hátára illett.

Meller kétszázezer koronáért vásárolta meg a kollekciót a múzeum számára - ám a Ferenczy-leszármazottak végül még a nagyapa által sok évtizeddel korábban kért, eredeti vételár töredékét sem kapták meg, mivel a részletekben kifizetett összeg a háború végére elértéktelenedett. "Ennél is fájóbb volt számukra, hogy még a m?tárgyra akasztott cédula sem tüntette fel az eredeti tulajdonos nevét" - meséli Konok Tamás Kossuth-díjas fest?m?vész, Ferenczy István egyenes ági leszármazottja, aki még az ötvenes években is próbált érvényt szerezni a család igazának, persze sikertelenül. Maradt hát a dics?ség tudata, hogy a híres m?vészdinasztia egykor Leonardo-szobrot is birtokolt. Ezt az attribúciót (az alkotó megállapítását) azonban a nemzetközi szakirodalom sosem fogadta el bizonyítottnak, jóllehet a Budapesten 1969-ben megrendezett XXII. Nemzetközi M?vészettörténeti Kongresszus nem cáfolta Meller Simon megállapításait, és G. Aggházy Mária m?vészettörténész doktori disszertációban, valamint több könyvben és tanulmányban érvelt az elmélet mellett.

Központi bizonyíték

A mostani, röntgen-radiográfiai vizsgálat Leonardo da Vinci sajátkez?ségét persze nem er?síthette meg, hiszen

arra az anyagvizsgálat nem alkalmas. Ám az eredmény így is rendkívül biztató, mivel igazolja, hogy a ló és lovasa igen nagy valószín?séggel XVI. századi, tehát Leonardo 1519-es halála el?tt, legfeljebb nem sokkal kés?bb készülhetett. Feltehet?en egyedi darabokról van szó, bár a két elemet nagyjából egy id?ben, de nem együtt öntötték, és csak kés?bb illesztették egybe. Ennek megfelel?en Washingtonban külön állították ki ?ket. A m?vészettörténészek egyetértenek abban, hogy e m?vet Leonardo inspirálta, de hogy ? maga vagy valamely tanítványa, illetve követ?je öntötte, nehéz eldönteni.

Tudvalév?, hogy a mester foglalkozott szobrászattal, nagyszabású emlékm?tervei azonban sosem készültek el. Giorgio Vasari említést tesz Leonardo által készített kisméret? makettekr?l is, ám ezek nem maradtak fenn. A ma ismert Leonardo-ihletés? szobrok közül kétségkívül a budapesti ló áll legközelebb ahhoz, hogy a m?vész saját kez? munkájának tekinthessük. Miként a washingtoni tanulmány fogalmaz: "Ágaskodó és elfordult test? lovak gyakran szerepelnek Leonardo munkáin az örvényl? energia megtestesüléseként. Leonardo mozgással teli rajzai visszaköszönnek a budapesti ló egyedi beállításában, és központi bizonyítékul szolgálnak a bronz lovas szobor Leonardónak tulajdonításában."

Kétségtelen, hogy a mostani vizsgálat fényében az amerikai kiállítás minden korábbi megállapításnál nagyobb súllyal esik latba a m? nemzetközi megítélését tekintve. A Washingtoni Nemzeti Galéria ráadásul nemcsak a világ egyik legjelent?sebb múzeuma, hanem maga is büszkélkedik Leonardo da Vinci-alkotással: Ginevra de' Benci megejt? szépség? olajportréjával - így a festmény és a szobor most egy helyen is megtekinthet?, ami várhatólag sok látogatót vonz majd. A bronzlovas még jó egy évig marad az Egyesült Államokban: szeptemberig az amerikai f?városban látható, októbert?l februárig az atlantai High Múzeumban, márciustól pedig a Los Angeles-i Paul Getty Múzeumban lesz kiállítva. Jut tehát id? a további rejtvényfejtésre b?ven - kutatóknak és laikusoknak egyaránt.

Rockenbauer Zoltán, hetivalasz.hu

Ajánló